

УДК 339.922: 338.48-44(100)

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ ЦСЄ

М.С. Ємець, к.е.н.

Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, Україна

Ємець М.С. Дослідження факторів впливу на розвиток міжнародного туризму в країнах ЦСЄ.

Для здійснення повного аналізу розвитку міжнародного туризму, існує необхідність у вивченні процесів туристичної інтеграції ринку послуг у світі, які використовують статистичні дані туристських доходів і витрат. Країни ЦСЄ географічно, історично і духовно є найближчою частиною Європи до України. Тому саме цей регіон обраний для проведення кількісного і якісного аналізу факторів функціонування сектора подорожей і туризму. У роботі були ідентифіковані переваги і перешкоди розвитку міжнародного туризму в регіоні, а також запропоновано напрями подолання виявлених бар'єрів; також для цього були виявлені лідери за доходами від міжнародного туризму в регіоні, проведено порівняльний аналіз показників, що характеризують окремі аспекти процесів в області туризму.

Ключові слова: міжнародний туризм, фактори впливу, інтеграційні процеси

Ємець М.С. Исследование факторов влияния на развитие международного туризма в странах ЦВЕ.

Для осуществления полного анализа развития международного туризма, существует необходимость в изучении процессов туристической интеграции рынка услуг в мире, которые используют статистические данные туристского дохода и расходов. Страны ЦВЕ географически, исторически и духовно являются ближайшей частью Европы к Украине. Поэтому именно этот регион выбран для проведения количественного и качественного анализа факторов функционирования сектора путешествий и туризма. В работе были идентифицированы преимущества и препятствия развития международного туризма в регионе, а также предложены направления преодоления выявленных барьеров; также для этого были выявлены лидеры по доходам от международного туризма в регионе, проведен сравнительный анализ показателей, характеризующих отдельные аспекты процессов в области туризма.

Ключевые слова: международный туризм, факторы влияния, интеграционные процессы

Yemets M.S. A study of factors of influence to the development of international tourism in CEE.

There is a need to study the processes of tourist services market integration in the world, which use statistics of tourist income and expenses comprising cost estimates tourism. Countries of Central and Eastern Europe (CEE) geographically, historically and spiritually are the closest part of Europe to the Ukraine. In connection with this fact this region was chosen for quantitative and qualitative analysis of the functioning of the sector of travel and tourism factors. In this paper were identified leaders earnings from international tourism in the region, a comparative analysis of indicators characterizing certain aspects of the processes (including integration) in tourism was carried, advantages and obstacles of international tourism development in the region have been identified. And also in the paper was proposed directions to overcome the identified barriers.

Keywords: international tourism, the influence factors, integration processes

В умовах політичної та економічної нестабільності у світі туристична галузь, починаючи з після кризового 2010 року, продовжує свій розвиток. У 2015 року показники зростання по міжнародним туристичним прибуттям склали 4,4%, що відповідає середньому показнику зростання за останні роки. Експерти відзначають, що в 2015 році попит на міжнародні подорожі був стабільним навіть на фоні сильних коливань курсів валют, падіння цін на нафту та інші сировинні продукти, а також необхідності введення підвищених заходів безпеки. Показники зростання міжнародного туризму у 2015 р. для країн Близького Сходу виріс на 3%, у африканських країнах – знизився на 3%, а найбільші показники зростання спостерігалися в країнах Європи, Азіатсько-Тихоокеанського регіону, Північної та Південної Америк і склали в середньому 5% [1].

Європейський континент, який західні експерти вважають місцем зародження туризму, і в теперішній час залишається провідним на ринку туристичних послуг. Лише на початку економічної кризи у розвитку міжнародного туризму в Європейському регіоні спостерігалися серйозні проблеми, які пов'язані з її наслідками. Проте, аналізуючи статистичні дані таблиці 1, можна зробити висновок, що туризм є потрібною сферою економічної діяльності в Європейському регіоні. Частка Європи у світовому туризмі у 2010-2015 рр. перевищує 50%, що свідчить про значну роль цього регіону на світовому ринку туристичних послуг (хоча у регіоні і спостерігається тенденція до спаду порівняно з 2000 р., коли його частка складала 58%) [6].

За останні двадцять років головною особливістю розвитку європейського ринку туристичних послуг стала поява на ньому нових гравців – країн Центральної та Східної Європи. Проте не всі країни є достатньо залученими до міжнародних туристичних процесів, хоча наявний туристично-рекреаційний потенціал держав створює можливості для інтенсивного розвитку багатьох видів туризму. Потреба в адаптації ринку туристичних послуг країни до сучасних світових процесів вимагає виявлення та дослідження впливу різних факторів на розвиток міжнародного туризму та вдосконалення інструментів регулювання цього впливу задля залучення позитивного ефекту.

Виявлення факторів впливу на розвиток міжнародного туризму потребує постійного впровадження кількісного та якісного аналізу цих процесів, вдосконалення методології їх дослідження, насамперед, за рахунок поглиблення та

повноти наукового підґрунтя. В роботі реалізований метод порівняльного аналізу показників розвитку міжнародного туризму в країнах ЦСЄ. З огляду на це, можна відзначити актуальність здійсненого автором дослідження.

Таблиця 1. Позичіонування Європи на світовому ринку туристичних послуг (2010-2015 рр.)

Рік	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Прибуття (млн.)	494,9	517,5	533,9	562,8	580,3	609,1
Дохід від МТ (млрд. дол.)	409,3	463,4	454,0	489,3	509,3	
Частка у світових прибуттях	53%	50%	50%	50%	51%	51%
Частка у світових доходах	44%	45%	42%	42%	41%	

Джерело: Власна розробка автора

Країни Центрально-Східної Європи (ЦСЄ) географічно, історично і духовно є найближчою частиною Європи до України. Країни цього регіону відносяться до країн з перехідною економікою, які, як і Україна з кінця ХХ століття, перейшли на шлях ринкової системи господарства. Тому саме цей регіон вибраний для дослідження, оскільки є більш зрозумілим для порівняння [6].

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Показники доходів від міжнародного туризму і кількості прибуттів в країнах ЦСЄ за період 2010-2015 рр. постійно зростали у середньому на 6% в рік, за винятком 2014 р., коли динаміка кількості

міжнародних прибуттів скоротилася на 6% в порівнянні з 2013 роком.

Частка ж країн ЦСЄ у світових і європейських доходах від міжнародного туризму в цей період практично не змінилася (рис. 1). Протягом цього періоду доходи країн ЦСЄ склали в середньому одну сімнадцяту частину доходів від міжнародного туризму у світі і одну восьму – від доходів Європи. Це свідчить про те, що ринок туристичних послуг країн ЦСЄ постійно розвивається, але поки не займає провідних позицій ні у світі, ні в Європі.

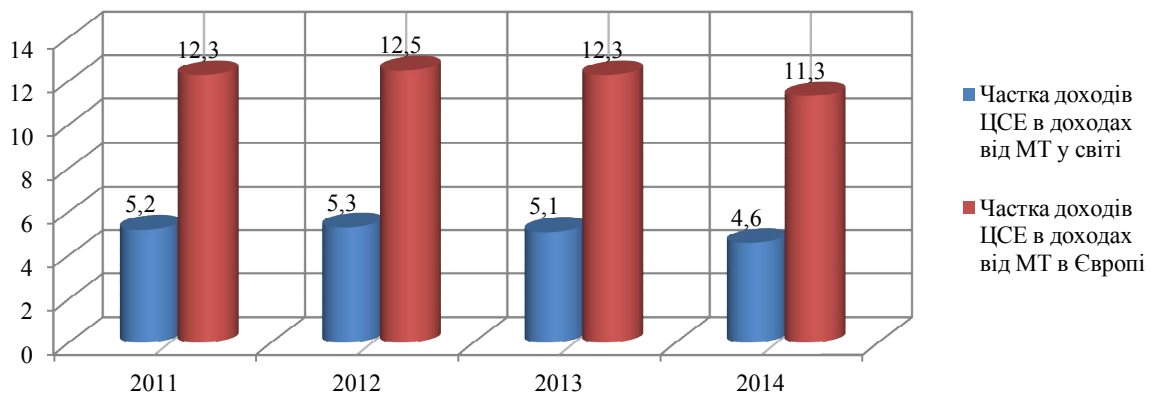

Рис. 1. Частка доходів від міжнародного туризму країн ЦСЄ

Джерело: Власна розробка автора

Розвиток в'їзного туризму – один із пріоритетів в економіці багатьох країн регіону. Проте за характером і ступенем впливу туристичних доходів на національну економіку серед країн регіону спостерігаються значні диспропорції, які обумовлені ефективністю функціонування туристичного комплексу держави. Зокрема, Чехія і Болгарія здобувають від туристичної діяльності дохід, який забезпечує значну частину їх бюджету. Взагалі, економіка багатьох країн регіону все більше стає економікою сфери послуг [6].

Метою статті є здійснення повного і комплексного аналізу розвитку міжнародного туризму з'являється необхідність дослідження інтеграції

ринків туристичних послуг у світі, для чого застосовують статистику туристичних доходів і витрат, яка містить вартісні оцінки туризму. Вимір місця міжнародного туризму у світовому, регіональному або національному господарстві визначають за допомогою співвідношення об'єму доходів від міжнародного туризму з розміром світового, регіонального ВВП або ВВП країни. Також для цього аналізу розглядають значення частки туристичних надходжень в експорті, частки зайнятого населення у сфері туризму, надходження туризму на душу населення, витрати на туризм на душу населення, співвідношення сальдо туристичного, торгового та платіжного балансів тощо [8].

Одними із основних показників розвитку міжнародного туризму є доходи від туристів, що в'їжджають до регіону та кількості в'їжджаючих туристів, що є пропорційними величинами. За допомогою цих показників вивчаються процеси інтеграції ринків туристичних послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження

Проаналізувавши статистичні дані доходів від в'їжджаючих туристів країн ЦСЄ за 2004-2015 рр., можна виділити лідерів за прибутком від міжнародного туризму в регіоні, до яких відносяться: Чехія, Хорватія, Естонія, Словенія, Польща та Угорщина. Якщо порівняти показники доходів за останні роки, то позитивна тенденція наявна в усіх країнах-лідерах, зокрема, в Словенії спостерігаються найбільші показники зростання (у середньому на 14% кожний наступний рік). Проте у Румунії, яка є країною-аутсайдером за показниками доходів протягом останніх років, встановлені найбільші показники зростання, що можна пов'язати з низькими пороговими показниками.

За даними таблиці 2 у країнах ЦСЄ протягом 2011-2013 рр. продовжувалася тенденція зрос-

тання доходів від міжнародного туризму й у 2013 р. темпи зростання склали 2%, але у 2014-2015 рр. у регіоні вже виявилось спадання цих показників. Цей факт можна обумовити продовженням економічної кризи, а також посиленням нестабільності у світі, зокрема, в країнах регіону.

Проте за рівнем частки та динаміки доходів від міжнародного туризму в країнах регіону спостерігається значна диспропорція. Найбільшу вагу у сукупному обсязі доходів від міжнародного туризму в регіоні протягом 2012-2015 рр. мають одні й ті ж країни: Польща, Чехія, Хорватія, Угорщина, Болгарія і з 2014 р. – Естонія, Молдова і Македонія. Як свідчать статистичні дані щодо доходів від в'їжджаючих туристів на душу населення, лідерами та аутсайдером за цим показником є ті ж країни. Проте за розміром динаміки доходів до групи лідерів у деяких періодах входять аутсайвери за першим показником: Білорусь, Молдова. Цей факт свідчить про більш високу динаміку зростання частки доходів серед країн, які тільки починають розвивати національні ринки туристичних послуг [6].

Таблиця 2. Динаміка та частка доходів країни у сукупному обсязі доходів від міжнародного туризму країн ЦСЄ за 2012-2015 рр.

	Частка	Динаміка	Частка	Динаміка	Частка	Динаміка	Динаміка
	2012	2012/2011	2013	2013/2012	2014	2014/2013	2015/2014
Албанія	0,0265	0,9699 ¹⁸	0,0273	1,0500	0,0310	1,1598	1,130
Білорусь	0,0187	1,39 ¹	0,0107 ¹⁷	1,0007	0,0149	1,1385	0,890
Боснія та Герцеговина	0,0110	1,0278	0,0107 ¹⁸	0,9986	0,0128	1,0261	
Болгарія	0,0682	1,0028	0,0706	1,0580 ⁴	0,0752 ⁴	1,0184	1,071
Естонія	0,0252	1,0017	0,0246	0,9988	0,0260	1,0294	1,207 ²
Латвія	0,0167	1,0227	0,0182	1,1121	0,0173	1,1053	1,118
Литва	0,0213	1,0070	0,0204	0,9796 ¹⁷	0,0262	0,9815	0,920
Македонія	0,0038 ¹⁸	1,028	0,0038	1,0272	0,0053	1,1048	1,048
Молдова	0,0041 ¹⁷	1,0610	0,0043	1,0647 ³	0,004 ¹⁸	1,0309	0,890 ¹⁷
Польща	0,191 ¹	1,1009 ³	0,185 ¹	0,9920	0,1988 ¹	0,9670	0,920
Румунія	0,0371	1,1919 ²	0,0411	1,1320 ¹	0,0329	1,1402	1,397 ¹
Сербія	0,0173	1,0069	0,0177	1,0492	0,0207	1,0816	1,026
Словаччина	0,0379	1,010	0,0359	0,9681 ¹⁸	0,0469	1,0086	1,024
Словенія	0,0433	0,9938	0,0443	1,0451 ⁵	0,0494	1,0036	1,074
Угорщина	0,101 ⁴	0,9728 ¹⁷	0,100 ⁴	1,0151	0,1070	1,0965	1,010
Чехія	0,134 ³	1,0649	0,131 ³	0,9958	0,1217 ³	0,9568	1,030
Україна	0,0868	1,0749	0,0907	1,0679 ²	0,0293	0,3171	
Хорватія	0,154 ²	1,0780 ⁴	0,154 ²	1,0189	0,1795 ²	1,0358	1,138 ³
Всього	1,0	1,05	1,0	1,02	1,0	0,958	

Примітка. Верхнім індексом позначено ранги країн-лідерів і аутсайдерів за часткою доходів у сукупному обсязі доходів від в'їжджаючих туристів у регіоні та динамікою доходів

Джерело: Власна розробка автора

Графічне зображення динаміки доходів від міжнародного туризму по країнах ЦСЄ наведено на рисунку 2. З рисунку видно, що переважна кількість країн ЦСЄ демонструє збільшення доходів від міжнародного туризму протягом визначених останніх трьох років (2011-2013). Проте лінія динаміки доходів за 2013/2012 рр. є більш згладженою порівняно з 2012/2011 рр., що

свідчить про спадання темпів зростання доходів від міжнародного туризму за останні два роки [6].

У 2015 році спеціалістами ВЕФ розроблений оновлений індекс конкурентоздатності сектора подорожей та туризму, який містить чотири субіндекси: сприятливе середовище (бізнес середовище, охорона і безпека, здоров'я і гігієна, людські ресурси, ринки праці, ІКТ

забезпеченість); політика в сфері подорожей та туризму і створення сприятливих умов; інфраструктура; природні та культурні ресурси, ділові поїздки. Звіт за 2015 рік містить

дослідження відповідних показників для 141-ої країни, причому із країн ЦСЄ до цього списку не ввійшли Білорусь, Боснія та Герцеговина і Україна [3].

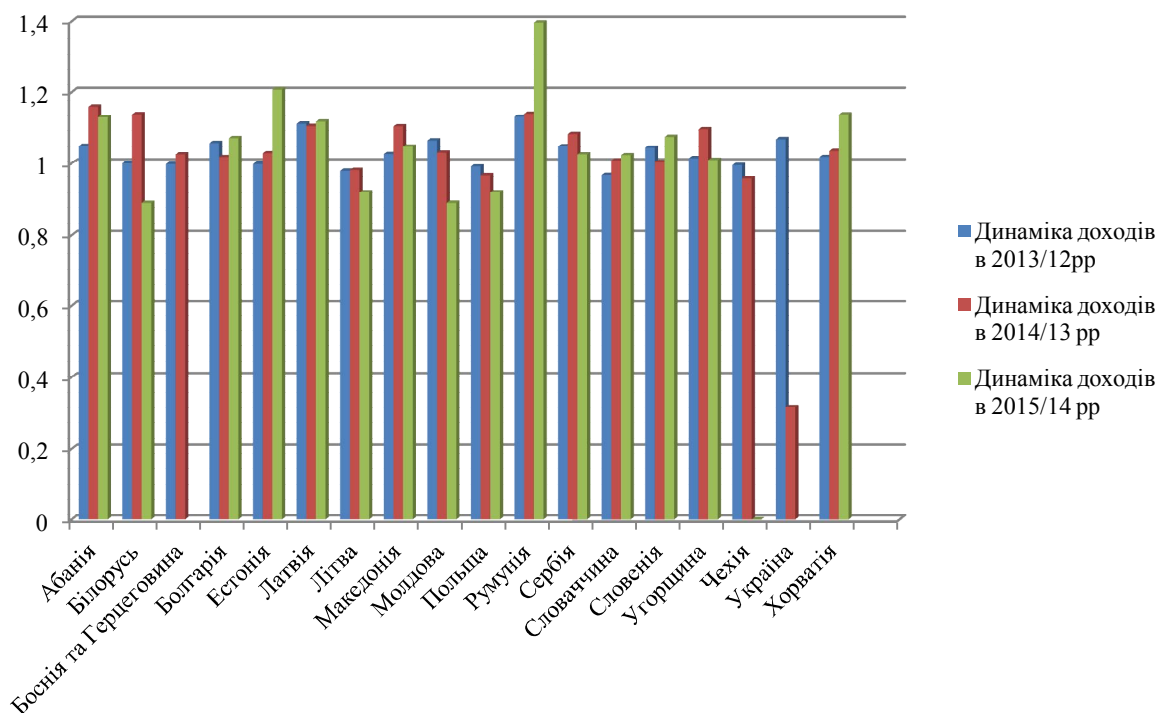

Рис. 2. Динаміка доходів від міжнародного туризму по країнам ЦСЄ протягом 2012-2015 рр.
Джерело: Власна розробка автора

За рівнем конкурентоздатності на світовому ринку туристичних послуг країни ЦСЄ не входять до перших двох десятків світових лідерів (за оцінками ВЕФ). Найкращі позиції у 2015 році займають Хорватія, Чехія, Естонія, Словенія,

Угорщина, Польща, які в загальному рейтингу посідають на місцях у третьому десятку серед європейських країн і у п'ятому десятку – серед країн світу (рис. 3) [6].

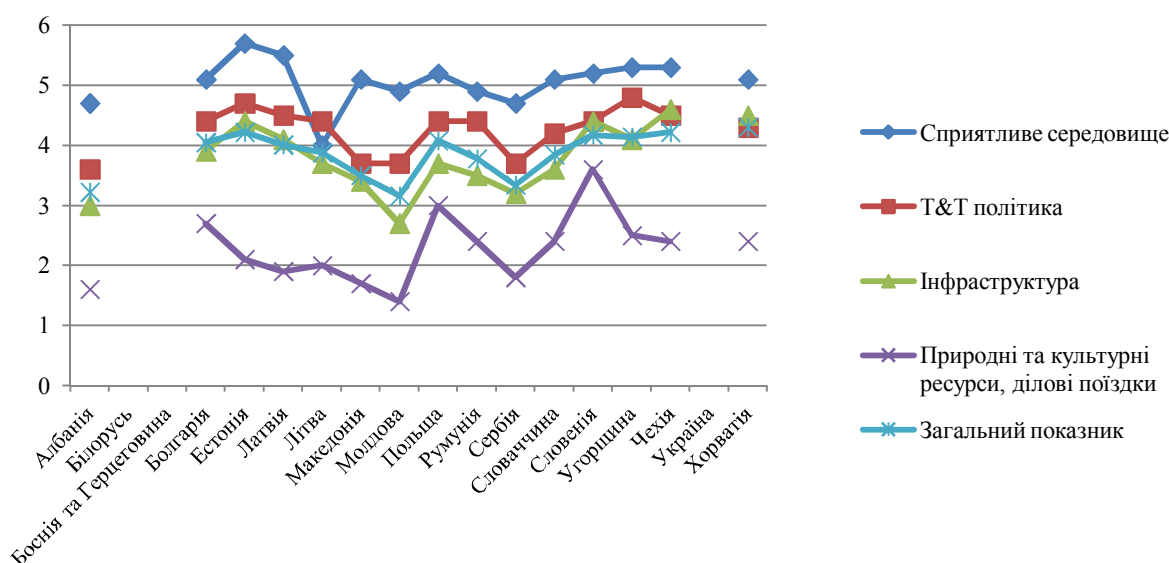

Рис. 3. Порівняльний аналіз туристичної привабливості країн ЦСЄ за 2015 рік
Джерело: Власна розробка автора

Як видно з рисунку 3, найвищі рівні в рейтингу конкурентоспроможності для країн ЦСЄ спостерігаються серед показників сприятливого середовища, а найменші – серед показників природних та культурних ресурсів. Причому більшість країн-лідерів за цими характеристиками перетинається з групою лідерів за показниками доходів від міжнародного туризму. Однак є і винятки. Наприклад, лідер загального рейтингу Хорватія займає останні позиції за рівнем сприятливого середовища, причому в основному за рахунок низьких показників забезпечення ділового середовища. Ще один лідер загального рейтингу, Естонія, також не займає провідних позицій за показниками природних та культурних ресурсів, за рахунок низького рівня числа культурних ресурсів та ділових поїздок.

З рисунку 3 також видно, що менший розмах для усіх країн ЦСЄ спостерігається між показниками розвитку інфраструктури (повітряної, наземної, портової та туристичної) і показниками політики в секторі подорожей, туризму і створення сприятливих умов. Причому ці показники є також

близькими до загальних показників рейтингу конкурентоспроможності практично для усіх країн ЦСЄ.

Важливо відзначити, що за окремими показниками політики, у тому числі у сфері подорожей і туризму, і рівнями доходів від міжнародного туризму спостерігаються значні відхилення, що свідчить про відсутність прямого зв'язку між цими величинами. Наприклад, Хорватія займає одну із останніх позицій за рівнем державних витрат на туризм і рівнем впливу бізнес-правил на ПШ, однак є лідером розвитку міжнародного туризму і в загальному рейтингу конкурентоспроможності. Проте, Молдова, маючи достатньо високі рівні показників природних ресурсів і державних витрат на туризм, займає останні позиції за об'ємами доходів від міжнародного туризму і є аутсайдером загального рейтингу конкурентоспроможності серед країн ЦСЄ. Безумовно, такий результат свідчить про неефективність реалізації конкурентних переваг цієї країни, тобто неефективну систему управління сектором подорожей і туризму.

Показник критерію	Перелік країн-лідерів	Значення показника по групі країн	Перетин множин країн-лідерів за різними показниками			
Частка доходів від МТ у доходах регіону	Польща, Хорватія, Чехія, Угорщина, Болгарія, Словенія	Сумарне по групі: 73,2% (тобто 33% країн регіону створюють 73,2% експорту)	Хорватія, Чехія, Угорщина, Словенія	Естонія, Чехія, Словенія, Хорватія, Угорщина	Польща, Хорватія, Чехія, Угорщина, Словенія	Чехія, Словенія, Угорщина
Доходи від МТ на д.н. (REVP)	Хорватія, Словенія, Естонія, Чехія, Болгарія, Угорщина	Середнє по групі: 1,08 тис. дол.				
Індекс туристичної конкурентоспроможності	Хорватія, Естонія, Чехія, Словенія, Угорщина, Польща	Середнє по групі: 4,18 (1-7)	Естонія, Чехія, Угорщина, Польща, Словенія			
Сприятливе середовище	Естонія, Латвія, Литва, Чехія, Угорщина, Польща, Словенія	Середнє по групі: 5,4 (найвище)				
T&T політика, створення сприятливих умов	Угорщина, Естонія, Чехія, Латвія, Болгарія, Словенія	Середнє по групі: 4,6	Чехія, Словенія, Угорщина	Хорватія, Словенія	Чехія, Словенія, Угорщина	
Інфраструктура	Чехія, Хорватія, Словенія, Естонія, Латвія, Угорщина	4,4				
Природні та культурні ресурси, ділові поїздки	Хорватія, Польща, Болгарія, Словенія, Угорщина, Чехія	Середнє по групі: 2,7 (відставання)				
% приросту доходів від МТ	Румунія, Естонія, Хорватія, Албанія, Латвія, Словенія	Середнє по групі: +17,7%				

Примітка. Критерій: показник критерію групи країн більше відповідних показників інших країн

Рис. 4. Ранжування країн ЦСЄ за показниками експорту туристичних послуг і туристичної конкурентоспроможності
Джерело: Власна розробка автора

З даних рисунку 4 видно, що за більшістю показників розвитку МТ і конкурентоспроможності країн ЦСЄ до групи лідерів

належать одні й теж країни: Чехія, Угорщина, Словенія, Хорватія, Естонія (останні дві країни не володіють значними сировинними ресурсами).

Якщо порівняти значення показників рисунку 4 з аналогічними показниками попереднього року, то наявною є тенденція спадання: за загальним значенням індексу конкурентоспроможності по групі країн-лідерів (4,18 проти 4,68); по середньому значенню доходів від МТ на душу населення (1,08 тис. дол. проти 1,25 тис. дол.); за часткою доходів від МТ країн-лідерів у доходах регіону (73,2% проти 77,5%). Однак середній рівень приросту доходів від МТ для шістки лідерів за цим показником виріс (17,7% проти 8,6%),

причому тільки у цьому напрямі до групи лідерів увійшли Румунія і Албанія, які за більшістю показників не відносяться до групи лідерів серед країн ЦСЄ [3, 4].

З метою дослідження факторів впливу на розвиток МТ автор вважає корисним проведення порівняльного аналізу показників, які характеризують окремі аспекти процесів (у тому числі інтеграційних) в туризмі, на прикладі країн-лідерів у світі і ЦСЄ: Іспанії, Хорватії і Чехії.

Рис. 5. Позичування країн-лідерів в системі показників інтеграції в туризмі

Джерело: Власна розробка автора

З рисунку 5 видно, що зближення кривих спостерігається по позиціях розвитку інфраструктури (за винятком повітряного транспорту, де країни ЦСЄ значно відстають), створення умов бізнес-середовища, індексу глобальної конкурентоспроможності (Чехія навіть випереджає Іспанію за GCI). Причому криві, які характеризують Іспанію і Чехію, є більш згладженими, ніж крива для Хорватії, що може свідчити про більш комплексний, стійкий і довготривалий процес розвитку сектору подорожей і туризму в цих країнах.

Проте за показниками, які напряму пов'язані з інтегральними процесами в туризмі, виявилися значні відхилення (на користь Іспанії), що свідчить про значний вплив фактора інтеграції на розвиток МТ. Це відноситься до питань міжнародного співробітництва (культурних, спортивних, ділових та інших заходів), впливу бізнес-правил на надходження прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в країну, зручності найму іноземної робочої сили. Тільки фактор міжнародної відкритості зрівнює позиції країн. Цей факт обумовлений рівними умовами візових вимог, які для всіх країн не є найбільш

ліберальними (72 місце у загальному рейтингу), і рівними показниками кількості регіональних торговельних угод (перші позиції в загальному рейтингу), що свідчить про рівну цінову конкурентоспроможність.

Висновки

Проведений аналіз дозволів виявити успіхи та перешкоди для збільшення конкурентоспроможності країн ЦСЄ. Результати такого дослідження допомагають ідентифікувати, з одного боку, конкурентні переваги окремих країн, а з другого – бар'єри, які перешкоджають розвитку сектору подорожей і туризму в країнах. Тому головною задачею системи управління сектором подорожей і туризму в країнах є розробка програм по координації зусиль, які спрямовані на використання виявлених переваг і подоланню перешкод.

Було встановлено, що туристична галузь в країнах ЦСЄ постійно розвивається, демонструючи в цілому стійкість до процесів нестабільності, проте існує тенденція спадання динаміки цього зростання для провідних країн регіону. За показниками розвитку туристичної

галузі країни регіону не є лідерами світового рейтингу. Цей факт обумовлений існуванням цілого ряду стримуючих факторів і вказує на те, що потрібно багато ще зробити, щоб залучити іноземних туристів до країн регіону і підвищити конкурентоспроможність галузі. Важливе місце серед цих необхідних заходів займають засоби, які пов'язані з процесами інтеграції [7].

Серед основних напрямків перетворень спеціалісти ВЕФ виділяють подолання адміністративних бар'єрів, які перешкоджають пересуванню туристів [7, 8]. Цей напрямок стосується країн ЦСЄ, оскільки в рейтингу лібералізації візових вимог країни регіону займають позиції в другій половині списку. Складання двосторонніх візових угод, за оцінками експертів, є одним із ефективних інструментів збільшення туристичних потоків.

Хоча країни ЦСЄ показали стійкість до процесів нестабільності у світі, тем не менш питання забезпечення безпеки туристів постійно зростає. Експерти вважають за необхідне створення сучасних засобів попередження і достатніх рівнів

співробітництва між міжнародними організаціями, урядами і приватним сектором.

Оскільки за показниками рівня створення умов для бізнес-середовища країни ЦСЄ значно відстають від провідних країн світу і з урахуванням наявності тенденції зміни складу туристичного попиту в світі у бік бізнес-стратегій, з'являється необхідність розробки і просування туристичного продукту цього сегменту.

Оскільки інтеграційні процеси в країнах ЦСЄ ідентифіковані в роботі як впливові на сферу туризму, то пропонується регулювання інтеграційних процесів у цій сфері зробити самостійним напрямком державного регулювання на основі приватно-державного співробітництва.

Проблема відставання між інвестиціями в інфраструктуру і промисловість на користь останньої в країнах регіону також потребує розв'язання. Експерти вказують на необхідність складання комплексної стратегії розвитку інфраструктури шляхом створення угод між державними і приватними секторами.

Abstract

Resume of the paperwork. In order to implement a complete and comprehensive analysis of international tourism development, there is a need to study the processes of tourist services market integration in the world, which use statistics of tourist income and expenses comprising cost estimates tourism. Countries of Central and Eastern Europe (CEE) geographically, historically and spiritually are the closest part of Europe to the Ukraine. In connection with this fact this region was chosen for quantitative and qualitative analysis of the functioning of the sector of travel and tourism factors. In this paper were identified leaders earnings from international tourism in the region, a comparative analysis of indicators characterizing certain aspects of the processes (including integration) in tourism was carried, advantages and obstacles of international tourism development in the region have been identified. And also in the paper was proposed directions to overcome the identified barriers.

JEL Classification: F150, F290.

Список літератури:

1. Барометр світового туризму 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom15_06_december_excerpt_2015.pdf.
2. Барометр світового туризму 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mkt.unwto.org/barometer/december-2014-volume-12>.
3. The Travel & Tourism Competitiveness Reports 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/>.
4. The Travel & Tourism Competitiveness Reports 2007–2013 / Jennifer Blanke, Thea Chiesa; World Economic Forum. – Geneva: [s. n.], 2007–2013.
5. Ємець М.С. Шляхи підвищення ефективності участі України на світовому ринку туристичних послуг / М.С. Ємець // Актуальні проблеми розвитку сучасної економіки: матер. міжнар. наук.-практ. інт.-конф. (13-14 березня 2014). – Д., 2013. – С. 61-64.
6. Ємець Марія. Порівняльний аналіз розвитку міжнародного туризму в ЦСЄ та Україні в контексті інтеграційних процесів / М.С. Ємець // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2015. – № 2 (222). – С. 54-72.
7. Гуслев А.П. Інтеграція туристичної індустрії України до глобального ринку туристичних послуг / А.П. Гуслев // Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – ХНУ. – 2015. – 240 с.
8. Shchelkunova M.S. Competitiveness of Ukrainian oilseeds in the world market / M.S. Shchelkunova // Academic and scientific challenges of diverse fields of knowledge in the 21st: матер. міжвуз. студ. наук. конф. (24 лютого 2012). – Х., 2011. – С. 16-19.

References:

1. UNWTO. (2015). Barometr svitovoho turyzmu [World tourism Barometer]. Vol. 13. Retrieved from http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom15_06_december_excerpt_2015.pdf.
2. UNWTO (2014). Barometr svitovoho turyzmu [World tourism Barometer]. Vol. 12. Retrieved from <http://mkt.unwto.org/barometer/december-2014-volume-12>.
3. The Travel & Tourism. (2015). Competitiveness Reports. Retrieved from <http://reports.weforum.org/>.
4. The Travel & Tourism (2013). Competitiveness Report. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_TT_Competitiveness_Report_2013.pdf.
5. Yemets, M. (2013, 13-14 march). Shlyakhy pidvyshchennya efektyvnosti uchasti Ukrainy na svitovomu rynku turystychnykh posluh [Ways to improve the efficiency of Ukraine's participation in the global tourism market]. Actual problems of the modern economy: materials for the International Scientific Conference. Kharkov.
6. Yemets, M. (2015). Porivnyalnyy analiz rozvytku mizhnarodnoho turyzmu v TSSYE ta Ukraini v konteksti intehratsiynykh protsesiv [Comparative analysis of international tourism in CEE and Ukraine in the context of integration processes]. Science reporter of Odesa National Economic University. Science: economics, political science, history, 2 (222), pp. 54-72.
7. Guslev, A. (2015). Intehratsiya turystychnoyi industriyi Ukrainy do hlobalnoho rynku turystychnykh posluh [The integration of the tourism industry of Ukraine to the global tourism market] Candidate's thesis. Kharkov national university, Kharkov, Ukraine.
8. Shchelkunova, M. (2012, 24 February). Competitiveness of Ukrainian oilseeds in the world market. Academic and scientific challenges of diverse fields of knowledge in the 21 st: materials for the Scientific Students Conference. Kharkov.

Надано до редакційної колегії 19.02.2016

Ємець Марія Сергіївна / Mariia S. Yemets
mshelkunchik@gmail.com

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Дослідження факторів впливу на розвиток міжнародного туризму в країнах ЦСЄ [Електронний ресурс] / М. С. Ємець // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2016. – № 2 (24). – С. 56-63. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opi.ua/files/archive/2016/n2.html>